

ABORDĂRI CONCEPTUALE PRIVIND FENOMENUL SEPARATISMULUI

Evgheni CARA,
doctorand, ULIM

SUMMARY

In the present article is taken a new attempting to give a scientific explanation of the contemporary phenomenon of the separatism in the light of its latest manifestations in different geographical areas of the globe. The author analyzes contemporary issues of secession and self-determination and the international agreements in this regard. There weren't overlooked the secession movements from Moldova and from other countries, in the context of the globalization.

Keywords: separatism; national security; sovereignty; territory; international actors

REZUMAT

În prezentul articol este întreprinsă o nouă tentativă de a da o explicație științifică fenomenului separatismului contemporan în lumina celor mai recente manifestări ale acestuia, în diferite zone geografice ale globului pământesc. Autorul analizează problemele contemporane de secesiune și autodeterminare, precum și acordurile internaționale în acest sens. Nu au fost trecute cu vederea mișcărilor de secesiune din Republica Moldova, dar și din alte țări ale lumii, în contextul procesului de globalizare.

Cuvinte-cheie: separatism, securitate națională, suveranitate, teritoriu, actori internaționali

Introducere. Separatismul ca fenomen social-politic are o istorie veche. Tendința de separare de la un întreg frământă cugetul uman și elitele politice începând cu formarea primelor organizări statale, când oamenii sau anumite grupuri de oameni din variate motive au început să manifeste dorința de a se separa de la o comunitate mai mare, până în zilele noastre, când focarele de separatism atentează la securitatea și integritatea teritorială a mai multor state de pe mapamond.

Prin *separatism* sau *secesiune* se înțelege intenția unor locuitori ai unui teritoriu de a se separa, de a se desprinde de la un mare grup etnic, social, religios, sau de la statul căruia aparține; totodată, poate fi definită și ca mișcare, curent care susține separarea politică, autonomia față de un stat unitar [2, p. 3]. Astăzi, tendințele de separatism sînt prezente practic în întreaga lume. Luînd în considerație noul focar în acest sens din Ucraina, putem afirma că dinamica acestui fenomen periculos este în creștere.

Metode aplicate și materiale utilizate. În cercetare au fost folosite metodele: observației, analizei, sintezei. În calitate de suport doctrinar au servit studiile realizate de către cercetătorii autohtoni și cei de peste hotare.

Rezultate obținute și discuții.

Fenomenul separatismului, ca și orice altă provocare la adresa securității omenirii, se clasifică în mai multe tipuri, și anume:

- *Separatismul teritorial*, care este o formă a separatismului foarte răspîdită în zilele noastre. După cum cunoaștem din surse istorice, hotarele statelor deseori au fost revizuite. În trecut, hotarele se delimitau în măsura capacității statului de a le proteja de invazia străinilor [1, p. 180]. Respectiv, teritoriul care ieșea de sub controlul efectiv al unui stat era ocupat de un stat mai puternic. Odată cu perfecționarea mijloacelor de apărare a apărut și necesitatea stabilirii unor reguli scrise privind delimitarea hotarelor. Astăzi, când hotarele statelor se bucură de protecția normelor de drept atît interne, cît și internaționale, revizuirea lor poate avea loc doar în baza unui acord dintre părți.

Totodată, este important de remarcat faptul că acest fenomen este deseori mușamalizat de către adepții săi prin principiul autodeterminării, fapt care generează necesitatea iminentă de a aduce o claritate în acest sens. Conform lui Hurst Hannum de la Școala de Drept și Diplomatie Fletcher, autodeterminarea în anii '60 era pur și simplu un alt termen pentru decolonizare [9, p. 20].

Totuși, chiar și la această etapă „autodeterminarea nu permite se-

cesiunea; prin autodeterminare se presupunea integritatea teritorială a statelor deja existente și a majorității teritoriilor coloniale”. Așadar, după cum explica Hannum, în 1996, la o masă rotundă organizată de Institutul Păcii al SUA și Aparatul de Planificare a Politicilor al Departamentului de Stat, ideea autodeterminării la acea perioadă nu era că toate popoarele au dreptul la autodeterminare, ci că toate coloniile aveau dreptul să fie independente [6, p. 28].

În materia dreptului internațional, autodeterminarea este definită ca „dreptul grupurilor naționale consistente (popoarelor) de „a-și alege propriul sistem politic, de a-și urma propria dezvoltare economică, socială și culturală în cadrul unui stat existent”. Această concepție face autodeterminarea strîns conexă de respectarea drepturilor minorităților în cadrul unui stat, cu atît mai mult validitatea principiului autodeterminării în contextul dreptului internațional a fost confirmată prin Opinia Consultativă a Curții Internaționale de Justiție privind Sahara de Vest [4, p. 13].

Anume aceasta s-a întîmplat și în vestitul caz al *Insulelor Aaland* din perioada interbelică. În sec. al XVII-lea, Insulele Aaland administrativ făceau parte din Finlanda, care, la rîndul său, făcea parte din

Regatul Suediei. În sec. al XIX-lea, Suedia a cedat Finlanda, inclusiv insulele sale, Rusiei. În 1917, Finlanda și-a declarat independența față de Rusia în timpul Revoluției ruse. Către acest moment, insularii din arhipelagul Aaland, care erau în majoritate suedezi, au revendicat reuniunea cu Suedia.

În urma înaintării cazului dat în fața Ligii Națiunilor de către Finlanda și Suedia, Comisia de juriști care a examinat acest caz a constatat că secesiunea este aplicabilă doar în cele mai extreme cazuri, când un stat violează brutal sau nu manifestă dorința de a apăra demnitatea umană și cele mai elementare drepturi ale omului. Însă, în astfel de cazuri, presupunerea unei revendicări legale de autodeterminare pare a fi justificată doar în situația în care un popor e conștient de propria identitate și stabilit pe un teritoriu comun ca atare și dacă nu există remedii efective în dreptul național sau internațional pentru a ajusta situația [10, p. 364-367].

După cum este menționat în Raportul Avocaților din orașul New York [6], problemele de autodeterminare și secesiune se află de regulă în domeniul dreptului intern, însă dacă astfel de încercări de secesiune pun în pericol pacea și securitatea sistemului internațional, Consiliul de Securitate al ONU o va declara ilegală, ca și în cazul încercării de secesiune a provinciei Katanga de la Congo [5, p. 41].

Așadar, practica internațională a evaluat în așa fel încât autodeterminarea nu permite re-trasarea frontierelor. Inamovibilitatea frontierelor este un principiu general al dreptului internațional și în sprijinul acestuia vin mai multe norme internaționale, precum Actul Final de la Helsinki; Convenția de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor, din 1978; Convenția de la Viena cu privire la Succesiunea Statelor în vederea Tratatelor din 1969; Actul de Constituire al Uniunii Africane.

Un exemplu relevant de reven-

dicare a secesiunii este chestiunea Quebecului, asupra căreia s-a pronunțat Curtea Supremă a Canadei. În procesul de evaluare a întrebării dacă Quebecul se poate separa, curtea canadiană a constatat că „sursele recunoscute ale dreptului internațional stabilesc că dreptul unui popor la autodeterminare este în mod normal satisfăcut prin autodeterminarea internă – satisfacerea de către un popor a dezvoltării sale politice, economice, culturale în cadrul unui stat existent. Dreptul la autodeterminarea externă (care în acest caz ea forma revendicării dreptului la secesiune unilaterală) apare doar în cele mai extreme cazuri și, chiar și atunci, în circumstanțe definite minuțios” [9, par. 123].

În opinia generalizată a specialiștilor în materia dreptului internațional, în procesul de revendicare a dreptului la secesiune secesiunii trebuie să dovedească că:

- 1) secesiunii sînt „un popor”;
- 2) statul din care actualmente fac parte le încalcă brutal drepturile;
- 3) nu există soluții de alternativă, atît în dreptul intern, cît și în cel extern, de rezolvare a conflictului.

- **Separatismul politic** – este o mișcare politică ce urmărește să despartă o regiune, o provincie sau un stat de țara sau de un ansamblul mai vast căruia aceasta aparține, acționînd în special prin mijloace pașnice sau violente; uneori este posibilă folosirea concomitentă a metodelor nominalizate. Transpunerea în practică a acestei dorințe sau așteptări înseamnă mai mult decît obținerea ei, pe o cale sau alta, și anume, ruperea totală de statul căruia aparține și recunoașterea noii entități statale de către comunitatea internațională ca avînd statut de stat suveran, independent și autonom. Aceste vaste obiective deseori se traduc în viață doar prin constituirea unor structuri paramilitare. Acestea iau forma „unei armate de eliberare”, așa cum s-a întîmplat în Kosovo, Transnistria (Republica Moldova), Osetia de Sud (Georgia), sau a unei „aripi

militare”, cum a fost cazul cu Armata Republicană Irlandeză (IRA), ori cum este cazul organizației ETA (Spania), care întrebunțează mijloace violente, de tipul atentatelor cu bombă, pentru a-și atinge scopul stabilit prin programul său politic.

Tendențele separatismului politic, ca și cele ale altor forme de separatism, sînt în criză de timp – dacă de la începerea primelor mișcări separatiste și pînă la îndeplinirea obiectivelor sale finale s-a scurs prea mult timp, ele trec în faza înghețată. Drept exemple de astfel de evenimente ne pot servi mișcările separatiste de după anii ‘90, care au trecut în faza înghețată, din Republica Moldova (așa-numita Republică Moldovenească Nistreană), Georgia (Osetia de Sud, Abhazia), Azerbaidjan (Nagornîi-Karabah) [10, p. 65].

- **Separatismul etnic**. Diferențele etnice reprezintă, la ora actuală, amenințarea majoră la adresa păcii și securității. Obiectivul unora dintre ele este separarea de statele respective și crearea unor ținuturi autonome sau chiar a unor state noi. Etniile se confruntă deci, în primul rînd, cu statele naționale și, din acest punct de vedere, aceste tipuri de conflicte sînt asimetrice.

Se pare însă că avantajele nu sînt de partea statelor naționale, ci de partea etniilor. Și aceasta, pe de o parte, pentru că o astfel de tendință favorizează într-un fel procesul de mondializare; pe de altă parte, pentru că problema separatismului etnic nu se pune acut în zona marilor puteri și în statele supertehnologizate, cu un nivel de viață foarte ridicat, ci în țările sărace.

Expresia “purificare etnică” deseori a servit drept un mijloc de alimentare a separatismului etnic. În viziunea separatiștilor etnici, cadrul purificării etnice este statul național care încearcă să-și omogenizeze populația [8] în jurul unui model de limbă și cultură, totodată încălcîndu-le drepturile reprezentanților altor etnii, care la fel fac parte din acest stat.

Separatiștii etnici consideră că justificările satului național constau din argumente exacte precum grupurile respective se revoltă, fac jocurile unui stat dușman, doresc secesiunea, demografic sînt cotropitoare. Pe cînd statul național, la rîndul său, își justifică acțiunile prin necesitatea asigurării securității satului.

În contextul celor expuse, nu poate fi trecut cu vederea nici separatismul din Republica Moldova, care a fost moștenit odată cu destrămarea imperiului sovietic și, la fel ca și alte focare separatiste, s-a soldat cu un conflict armat. Enclava din stînga Nistrului nu se bucură nici pînă în prezent de un control efectiv din partea autorităților de la Chișinău. Liderii de la Tiraspol în repetate rînduri fac referire la dreptul fundamental al popoarelor la autodeterminare, însă tendințele de separare de la un stat deja existent și formarea unui stat aparte nu pot fi calificate decît niște tendințe secesioniste nejustificate. Urmărind revendicările Tiraspolului, care optează în favoarea „unui divorț civilizat” de Chișinău și crearea unui stat independent, apare o firească întrebare: sînt oare justificate pretențiile liderilor secesioniști din estul țării în vederea determinării acestui teritoriu și creării unui stat independent?

În continuare vom analiza aceste revendicări din punctul de vedere al practicii internaționale. După cum am menționat anterior, dreptul la secesiune este un drept excepțional, care poate fi revendicat doar în prezența următoarelor circumstanțe:

1. *Secesiuniștii trebuie să fie un „popor”*. Termenul de „popor” a fost utilizat în general în practica statală recentă pentru a descrie un grup etnic sau o „națiune” în sensul clasic, etnografic al cuvîntului. Există însă și cei – printre care și conducerea de la Tiraspol – care sugerează că termenul ar trebui să însemne altceva, posibil un grup cu scopuri și norme comune. În pofida acestui fapt, putem afirma că locuitorii regiunii transnistrene nu for-

mează „un popor” în sens etnic, fapt care poate fi demonstrat prin datele ultimului recensămînt din regiune, care a avut loc în anul 1992 și a arătat că în Transnistria locuiesc peste 40% de moldoveni, 28% de ucraineni și doar 25% de ruși [2, p. 4].

2. *Încălcarea brutală a drepturilor omului*. Argumentul Tiraspolului în vederea separării de Moldova pe motiv că locuitorilor din regiune li se încalcă drepturile nu este justificat. Autoritățile moldovenești oferă un șir de înlesniri pentru locuitorii din stînga Nistrului: abolirea taxei pentru polița de asigurare medicală și a taxelor pentru perfectarea actelor de identitate națională; oferirea unui număr anual de burse de studii în dreapta Nistrului; scutirea agenților economici din regiune de taxe de import și cele ecologice etc. Mai mult decît atît, Republica Moldova depune un efort maxim în vederea implementării Acordului de Asocieră și creare a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (AA/ZLSAC) în stînga Nistrului, care este unul crucial pentru „economia” regiunii. În detrimentul efortului depus de Chișinău în atragerea Transnistriei într-un mediu legal, aceasta din urmă nu ezită să tensioneze situația prin acțiunile sale provocatoare și pe alocuri chiar distructive. În continuare, vin cu cîteva exemple în acest sens, care totodată sînt incluse și pe agenda de negocieri dintre Chișinău și Tiraspol.

• *Încălcarea dreptului fundamental la libera circulație* – crearea în mod unilateral a punctelor de control de-a lungul liniei administrative, inclusiv prin introducerea pentru locuitorii din dreapta Nistrului a „cartelelor migraționale” (anterior – cu perceperea unei taxe) pentru a putea intra în regiunea transnistreană.

• *Încălcarea dreptului la învățămînt* – crearea impedimentelor în desfășurarea bunei activități a celor 8 școli cu predarea în grafie latină, situate în regiunea transnistreană (confiscarea salariilor angajaților, ștampilelor, aplicarea unor taxe

discriminatorii pentru întreținerea blocurilor de studii etc.). Un exemplu relevant în acest sens este cauza *Cătan și alții contra Moldovei și Rusiei* [15]. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat acțiunile regimului de la Tiraspol, care a interzis alfabetul latin în școlile din regiunea transnistreană și au evacuat forțat copiii și profesorii din sediile instituțiilor în cauză.

• *Încălcarea dreptului la muncă* – persecutarea angajaților din regiune subordonați structurilor constituționale de la Chișinău (reținerea profesorilor, polițiștilor, colaboratorilor penitenciarilor etc., cu aplicarea unor tarife discriminatorii pentru aceștia și chiar izgonirea din regiune).

• *Încălcarea dreptului la proprietate* – deposedarea producătorilor agricoli de terenurile amplasate după traseul „Rîbnița – Tiraspol”, r-nul Dubăsari, care le aparțin cu drept de proprietate, pe motiv că așa-numita legislație transnistreană nu prevede dreptul de proprietate asupra terenurilor agricole.

3. *Secesiunea este unicul mijloc și nu există alte remedii efective în dreptul național sau internațional pentru a ajusta situația* – acesta este un alt argument ferm în detrimentul revendicărilor secesioniste ale regimului de la Tiraspol, care resping orice altă modalitate de soluționare a conflictului decît recunoașterea independenței sale și separarea teritorială de Republica Moldova.

Este evident faptul că argumentele regimului de la Tiraspol în vederea separării de Republica Moldova și recunoașterii independenței sale nu sînt întemeiate, fapt care a motivat respingerea oficială a acestei revindicări de către Curtea Internațională de Justiție în anul 2010 [2, p. 3].

Separatismul influențează foarte negativ dezvoltarea unui stat, pentru că este unul dintre principalele surse de limitare a suveranității și produce un efect negativ atît în limitele teritorialității sale, cît și în afară. Prin

urmare, acțiunile separatiste au un impact semnificativ asupra proceselor ce determină existența și activitatea statului. Ele ating practic toate domeniile de activitate a unui stat și se manifestă prin următoarele:

- separatismul izolează o regiune din teritoriul statului, afectând suveranitatea lui, impunând frontiere interne și lipsind, de obicei, statul de control efectiv asupra regiunii în cauză;

- separatismul exclude un număr de cetățeni din populația supusă jurisdicției statului, fapt care se răsfrânge negativ asupra tuturor sferelor de activitate;

- separatiștii pretind la dreptul de a reprezenta populația regiunii separatiste, punând la îndoială legalitatea și legitimitatea organelor reprezentative existente;

- separatiștii pretind la legalizarea și legitimarea puterii instituite de ei, atribuindu-i drepturile exclusive ale statului și excluzând din competențele puterii constituționale administrația regiunii separatiste prin: instituirea organelor anticonstituționale și subminarea caracterului obligatoriu al legilor statului, limitarea libertății puterii constituționale în luarea deciziilor și extinderea lor asupra regiunii separatiste, constituirea organelor de control și de constrângere ilegale, respingând astfel dreptul exclusiv al statului de a aplica forța, inclusiv cea fizică, și subminând capacitatea statului de a garanta securitatea locuitorilor săi [9, p. 24].

În contextul celor enumerate, înțelegem că separatismul nu poate fi tolerat de către comunitatea internațională atât din motivul că are un efect extrem de negativ asupra mediului intern și celui extern ale statului, cât și datorită faptului că orice „precedent” în acest sens are o mare importanță în practica mondială de soluționare a problemelor secesioniste.

Istoria mondială a demonstrat că susținerea, prin diferite mijloace, a separatismului într-o regiune oa-

recare este extrem de periculoasă, pentru că poate să aibă în continuare efectul bumerangului asupra însuși susținătorului său.

Consecințele distrugătoare ale separatismului din întreaga lume au impulsionat crearea unei poziții mondiale consolidate împotriva acestui flagel antisocial. Urmărind mediile separatiste din diverse colțuri ale lumii, putem afirma cu certitudine că acest fenomen poate lua naștere din diverse motive, cum ar fi cele religioase, etnice, culturale, economice, dar în toate cazurile acest fenomen s-a manifestat drept unul violent.

După cum susține cercetătorul autohton Valeriu Cușnir în articolul său *Terorismul și separatismul: fenomene de pericolozitate sporită pentru societatea contemporană*, fenomenul separatismului este indispensabil celui de terorism [2, p. 4], pentru că deseori separatismul se manifestă anume prin acte de terorism.

Drept exemplu în acest sens ne poate servi Republica Populară Chineză, care de-a lungul secolelor luptă împotriva dezbinării sale teritoriale. Fiind compusă din 22 de provincii, cinci regiuni autonome, patru municipii de subordonare centrală și două regiuni administrative speciale [14], la fel ca și multe alte state este afectată de unul dintre cele mai răspândite fenomene de pe mapamond – fenomenul separatismului. Sistemul său politic unipartid [16] în repetate rânduri a încercat să creeze un mecanism flexibil de autogestionare pentru provinciile sale, în care locuiesc în jur de 60 de grupuri etnice, aflându-se mereu în zona de turbulență a mișcărilor secesioniste.

Beijingul, pe parcursul mai multor decenii, luptă cu mișcările secesioniste din provincia sa Xinjiang, unde secesioniștii uyghuri (musulmani de origine turcă) au zguduit întreaga lume prin acte de terorism, printre atacurile cele mai violente fiind incidentul din sud-vestul Chinei, la o stație de tren din localitatea

Kunming, unde atacatorii separatiști au înjunghiat cu cuțitul câteva zeci de persoane. În timpul masacrului, 34 de persoane, dintre care 3 teroriști, au decedat.

Valul de atacuri violente ale unor separatiști din regiune întru independența provinciei chineze Xinjiang a transformat menținerea securității naționale și a stabilității sociale chineze în obiectivele de bază ale conducerii statului. Pentru atingerea acestor obiective, în legislația chineză s-au efectuat mai multe modificări care pentru prima dată au adus o claritate în prevenirea și combaterea infracțiunilor de separatism și terorism.

Rezultatul nu s-a lăsat așteptat: 712 condamnări în anul 2014 pentru infracțiuni de separatism, terorism și cele conexe lor, printre care și multe cazuri de rezonanță, de exemplu: condamnarea la închisoare pe viață, cu aplicarea confiscării averii, pentru infracțiunea de separatism a savantului uyghur Ilham Tohti, incriminându-i-se instigarea discipolilor săi la o rezistență violentă împotriva guvernului chinez în vederea răsturnării lui. Totodată, șapte dintre discipolii săi au fost găsiți vinovați de crearea unui site cu conotație separatistă, fiind condamnați la privațiune de libertate între trei și opt ani [15].

Judecarea celor din urmă a stîrmit un val de critici în adresa conducerii de la Beijing, au avut loc chiar și autoincendieri în semn de protest, dar și mai multe tentative de a influența situația actuală din partea unor organizații cu vocație mondială, însă chiar și în urma acestor evenimente autoritățile chineze nu renunță la măsurile de combatere a separatismului violent în regiune.

Nu putem trece cu vederea nici separatismul violent din estul Ucrainei, care, la fel ca și alte focare secesioniste, a lovit pe neașteptate atât în securitatea statului, cât și în cea regională.

Ucraina este un stat independent cu o integritatea teritorială recunos-

cută de toți actorii internaționali, dar care, la fel ca și alte state integre din spațiul post-sovietic, s-a ciocnit cu o puternică mișcare separatistă în estul teritoriului său.

Anexarea Peninsulei ucrainene Crimeea de către Federația Rusă, în primăvara anului 2014, a amplificat mișcările secesioniste în mai multe părți ale țării, izbucnind în scurt timp și în regiunea Donbas. Liderii separatiști au antrenat formațiunile lor paramilitare în procesul de destabilizare multidimensională a Ucrainei. Intimidarea continuă a populației civile, soldată cu pierderea de vieți omenești, a dus la calificarea acestor acțiuni drept acte de terorism.

Autoritățile de la Kiev au fost nevoite să reacționeze prompt la aceste provocări și în rezultat a demarat o operațiune antiterorism în estul țării. Conflictul armat din estul Ucrainei a fost sesizat drept o amenințare la adresa securității mondiale odată cu doborârea de către separatiștii din Donbas a avionului civil Boeing 777, care aparținea Companiei Malaysia Airlines. Această tragedie a luat viața a 295 de persoane.

Confruntările violente dintre separatiști și forțele armate ale Ucrainei continuă pînă în prezent, în pofida mai multor armistiții de pace încheiate între conducerea de la Kiev și liderii din Donbas exclusiv sub egida partenerilor externi.

Actele de terorism îndreptate asupra forțelor de ordine ucrainene, dar și a populației civile, au cauzat moartea a peste 6000 de oameni, fapt ce accentuează caracterul violent al conflictului și pericolul pe care îl prezintă separatismul pentru societatea contemporană.

Buna organizare a formațiunilor paramilitare, precum și dotarea acestora cu armament militar ultramodern nu pot decît să demonstreze că conflictul din Ucraina este alimentat din exterior, fapt care arată că fenomenul separatismului poate servi și drept arma unor forțe terțe. În detrimentul revendicărilor sece-

sioniștilor din Donbas, este de arătat că prezența unor forțe din exterior în procesul de autodeterminare a popoarelor, din punctul de vedere al prevederilor dreptului internațional, sînt absolut inacceptabile și nu vor fi recunoscute de comunitatea internațională.

Astfel, comunitatea internațională nu a ezitat să condamne acțiunile separatiștilor din estul Ucrainei, care sfidează orice reguli de ducere a războiului, făcînd apel la umilirea soldaților ucraineni, intimidarea și neacordarea ajutorului necesar populației civile care nu a reușit să se evacueze din regiune etc. Suportul partenerilor internaționali în conflictul din Ucraina este unul foarte considerabil și perpetuu. În contextul dificultăților cu care se confruntă Kievul, la moment acesta poate fi calificat drept unul viabil.

Separatismul din Ucraina a demonstrat că sfidarea în mod deschis a normelor de drept internațional trebuie tratată cu maximă seriozitate, deoarece atrage după sine consecințe devastatoare nu doar pentru un stat, ci și pentru întreaga ordine mondială. Izbucnirea unui nou conflict armat a atras după sine și revizuirea strategiei regionale de securitate. Mai multe state au solicitat reuniunea NATO, pentru a securiza mai bine zona de est a Europei.

În contextul conflictului armat din estul țării vecine, autoritățile de la Kiev au revizuit un șir de acte normative menite să apere unitatea statală și teritorială a țării. Consolidarea forțelor ucrainene a vizat chiar și mobilizarea parțială a forțelor armate [13]. Aceasta denotă faptul că acum se depune un efort maxim pentru a soluționa conflictul în cauză și a reîntoarce teritoriile temporar ocupate în albia frontierelor statului ucrainean.

În lumea contemporană, bazată pe relații de reciprocitate și interdependență, nu există state care ar fi asigurate totalmente de pericolul separatismului. Chiar dacă practica

internațională califică mișcările de secesiune drept unele interne, este oportună elaborarea unor strategii, în comun cu alte state, capabile de a curma acest fenomen violent. Internaționalizarea unui conflict intern nu poate decît să aibă un efect pozitiv asupra soluționării lui, pentru că implică mai multe forțe și pentru că este monitorizat și de alți actori internaționali.

Separatismul nu ține cont de viețile omenești, acest lucru a fost demonstrat atît în Republica Moldova, unde în cadrul conflictului armat din anul 1992, de pe rîul Nistru au murit sute de oameni, cît și în alte țări, unde numărul de vieți omenești pierdute a depășit de cîteva ori această cifră. Orice societate este obligată să-și formeze o poziție consolidată asupra fenomenului de separatism și să creeze strategii constructive, capabile să prevină și să combată acest fenomen antisocial.

Concluzii. Așadar, omenirea luptă cu fenomenul separatismului din cele mai străvechi timpuri. Actualmente, fenomenul separatismului este o provocare la adresa securității mondiale, iar gradul de pericol pe care îl poartă acesta este unul distrugător. Separatismul deseori este mușamalizat prin dreptul popoarelor la autodeterminare, în realitate însă urmărește doar niște intenții secesioniste.

Drept propuneri în vederea diminuării acestui fenomen periculos pot servi:

Fortificarea instrumentelor juridice în acest sens la nivel național și la nivel internațional, precum și internaționalizarea fiecărui focar separatist de pe mapamond.

Crearea unor strategii în comun cu statele care suferă de fenomenul separatismului, pentru a beneficia de experiența lor în acest domeniu, dar și pentru a le sprijini în lupta cu secesionismul.

Intoleranța față de susținerea separatismului sub orice formă, pentru că în cele mai dese cazuri aces-

te acțiuni au un efect distrugător și asupra adeptilor și susținătorilor acestui flagel.

Recenzent:
Valeriu CUȘNIR,
profesor universitar,
doctor habilitat în drept

Referințe bibliografice

1. Buruian A., Balan O., Șerbenco E. Drept internațional public. Chișinău, 2005, 371 p.
2. Cușnir V., Berliba V. Terorismul și separatismul: fenomene de pericolozitate sportivă pentru societatea contemporană. Chișinău: Știința, 2010, 5 p.
3. Duțu P. Globalizare versus separatism politic. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, 127 p.
4. Opinia consultativă privind Sahara de Vest. Raporturile CIJ, 12, 31-13. 1975.
5. Analiza științifico-juridică a pretențiilor liderilor secesioniști din raioanele de est ale Republicii Moldova în vederea autodeterminării acestui teritoriu și creării unui stat independent. Raportul Academiei de Științe a Moldovei. Chișinău, 2010, p. 22.
6. Dezghețarea unui conflict înghețat: aspecte legale ale crizei separatiste din Moldova. Raportul Asociației Avocaților orașului New York. New York, 2006, 103 p.
7. Referința Secesiunea Quebecului, 2 S.C.R., 1998, 217 p.
8. Rurac I. Separatismul și impactul lui asupra procesului de edificare a statalității în Republica Moldova. 2002, 43 p.
9. Carley P. Self-determination: sovereignty, territorial integrity, and the right to secession, report from a roundtable held in conjunction with the U.S. Department of state” policy planning staff, United States Institute of Peace (peace works paper no. 7; 1996).
10. Thurer D. Self-determination, in 4 encyclopedia of public international law 364, 367. 2000.
11. Указ Президента Украины № 14/2015 „О решении Совета национальной безопасности и обороны Украины от 20 декабря 2014 года”.
12. https://ro.wikipedia.org/wiki/Republica_Popular%C4%83_Chinez%C4%83
13. <https://freedomhouse.org/article/life-imprisonment-tohti-undermines-chinese-legal-system>.
14. <http://romanian.cri.cn/chinaabc/chapter2/chapter20101.htm>
15. <http://www.interights.org/catan/index.html>

ASPECTE TEORETICE CU PRIVIRE LA SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR DE MUNCĂ ALE SPORTIVILOR

Gheorghe Sorin SLABU,
doctorand, USEM

SUMMARY

The labour relations, which are created by entering into labour agreements, regardless of the field where work is carried out and not taking into account the type of the performed activity, have three common elements, the performance of work, the salary payment and the relation of subordination, on the grounds of which the relationship employer-employee must be subject to the same legal provisions.

An aspect that is considerably important is the way of settling disputes arising from the labour agreements entered into by sportsmen, because it is different from the way of settling disputes according to traditional labour agreements and it is justified by celerity, confidentiality and low fees.

Keywords: sport dispute, regulations, arbitrage, clauses, autonomy, separation

REZUMAT

Raporturile de muncă create prin încheierea unor contracte de muncă, indiferent de domeniul în care se desfășoară activitatea și fără a se ține seama de tipul activității desfășurate, au trei elemente comune: performanța de muncă, plata salarială și relația de subordonare, pe baza căroră relația angajator – angajat trebuie să se supună aceluiași prevederi legale.

Un aspect important este modul de soluționare a litigiilor care decurg din acordurile de muncă încheiate de către sportivi, deoarece este diferit de modul de soluționare a litigiilor în acordurile tradiționale de muncă și este justificat de celebritate, confidențialitate și comisioane reduse.

Cuvinte-cheie: dispută în sport, regulamente, arbitraj, clauze, autonomie, separare

Introducere. Întotdeauna în lumea sportului au existat reguli care trebuiau respectate, nerespectarea acestora atrăgând sancțiuni disciplinare. Dar stabilirea unui sistem de norme specifice contractelor încheiate de sportivi, ca și contracte de muncă, nu a existat dintotdeauna, deoarece sportul a fost văzut doar ca o activitate fizică desfășurată de plăcere, din dorința de competiție și pentru a vedea care sînt limitele ce pot fi atinse de către cei care practică sportul.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, este reluată ideea olimpiadelor, iar fenomenul sportiv se relansează și odată cu aceasta se trece de la perioada medievală a dreptului, în care avea prioritate sistemul juridic pluralist, alcătuit din norme diferite cu referire la biserică, imperiu, nobili, familii comune, care

erau considerate ele însele sfinte, la sistemul superior în care statul începe să absoarbă sistemele juridice unul după altul și să instituie un monopol în procesul juridic [1, p. 5; 372].

Noțiunea de *contract de muncă sportiv*, care să se impună, nu a existat, deoarece sportul a fost privit doar ca o activitate fizică, și nu ca una economică, organizațiile sportive stabilind reguli cu caracter sportiv, tehnic, care să impună și să mențină disciplina în sport, caracterul de fairplay al competițiilor.

Această lipsă de reglementare la început era explicabilă, avînd în vedere faptul că sportivii erau recompensați, în funcție de rezultate, din diverse sponsorizări, ei neavînd în mod necesar încheiat un contract de muncă, iar din acest motiv singurele instituții care puteau să hotă-